Omariana

Uitgave van het Nederlands Omar Khayyám Genootschap

Jaargang 1 Nummer 2
December 1998

Titel - beschrijven

In het vorige nummer van *Omariana* heb ik enige aandacht besteed aan de bibliografie van Potter[1] en het belang van een vervolg daarop. Potter gaat immers maar tot en met 1929 en zoals bekend is het aantal Rubaiyat-uitgaven sindsdien enorm toegenomen. Een goede bibliografie is zowel voor de wetenschapper, de verzamelaar, de handelaar als de bibliothecaris onmisbaar, zij het voor elk van hen vanuit verschillende oogpunten. Voor elk van deze vier disciplines geldt daarom dat ze eigen criteria stellen aan een bibliografie. Met uitzondering van de verzamelaar zullen de beoefenaars van deze disciplines daarom doorgaans ook op de hoogte zijn van deze criteria.

Een van deze criteria betreft de titelbeschrijving. Voordat ik daar verder op in ga, maak ik een onderscheid tussen een bibliografie en een catalogus. Beide kunnen van groot belang zijn voor de verzamelaar, maar er zijn belangrijke verschillen.
Een bibliografie inventariseert en beschrijft alle publicaties over een bepaald onderwerp. De vorm en uiterlijke kenmerken van de publicatie zijn daarbij van ondergeschikt belang. De bibliografie gaat uit van een zgn. ideal copy, een abstracte beschrijving van een boek.
Een catalogus inventariseert en beschrijft daarentegen een verzameling publicaties of boeken en baseert zich op de concrete exemplaren die zich in die collectie bevinden.

De verzamelaar heeft natuurlijk baat bij een bibliografie omdat hij wil weten welke titels er over zijn onderwerp zijn uitgegeven. Maar hij wil ook weten of hij het juiste exemplaar heeft. Bij onderwerpen zoals het onze, nl. de Rubaiyat, zijn er duizenden titels en van tal van deze titels bestaan er nogal wat varianten. Een bibliografie is doorgaans een minder goed hulp middel dan een catalogus om een bepaald exemplaar te kunnen identificeren. De catalogus tref je als instrument vooral aan in de wereld van het antiquariaat.

Het merkwaardige is nu dat er in het antiquariaat nauwelijks voorschriften bestaan voor de manier waarop een titel beschreven wordt. In het *Antiquarisch woorden boek in vier talen* (Wageningen, 1996) wordt in het laatste hoofdstuk een opsomming gegeven van de elementen waaruit een beschrijving van boeken in catalogi bestaat. Volgens een deskundige moeten de volgende elementen in een beschrijving opgenomen worden: auteur, titel, impressum, collatie, wijze van binden en staat, annotatie en prijs. De verschillen tussen catalogi zijn dan ook zeer groot.
De bibliotheekwereld kent daarentegen al sinds jaar en dag standaardregels voor de titelbeschrijving: de International Standard Bibliographical Description[2] (ISBD).
De ISBD-richtlijnen behandelen alle onderdelen (velden) waaruit een beschrijving bestaat: titel- en auteur, editie, impressum, collatie, reeks, annotatie en ISBN, bindwijze en prijs. De ISBD schrijft bovendien voor hoe de gegevens dienen te worden vermeld en welke bronnen voor een beschrijving gebruikt worden. Verder zijn er regels voor de wijze waarop de velden waaruit een titelbeschrijving bestaat en de onderdelen van een veld, van elkaar gescheiden dienen te worden.
Deze regels zijn zeer uitgebreid en gedetailleerd. De juiste toepassing ervan vraagt een gedegen scholing en ervaring. Voor een leek is het onmogelijk een goede titelbeschrijving te maken volgens de regels.

Het is dan ook ondoenlijk om in kort bestek aan te duiden hoe een titelbeschrijving er uit moet zien als je de ISBD-regels niet kunt of wilt toepassen. Voordat ik hier op in ga, merk ik nog op dat eerst vastgesteld moet worden wat het doel is van een beschrijving. Dat bepaalt hoe gedetailleerd de gegevens moeten zijn die je wilt opnemen, en hoe je ze weergeeft.

Ik zou het volgende als uitgangspunt nemen:
1 - Gebruik de titelpagina als eerste bron voor de beschrijving; daarna de Franse titel (d.i. de keerzijde van de titelpagina), het

---

[1] A bibliography of the Rubáiyát of Omar Khayyám ; together with kindred matter in prose and verse pertaining thereto ; collected and arranged by Ambrose George Potter. - London : Angpen and Grant, 1929.

[2] De 'Regels voor de titelbeschrijving' worden uitgegeven door het Nederlands Bibliotheek en Lectuur Centrum in Den Haag. In deel 1 worden de beschrijvingsregels voor niet-seriële publicaties gegeven.

colofon; vervolgens de rest van de publicatie (inleiding, voorwoord enz.) en tenslotte bronnen buiten de publicatie
2 - Neem titel en ondertitel letterlijk over van de titelpagina
3 - Neem namen van auteur, vertaler, editor, inleider, illustrator enz. eveneens over zoals ze op de titelpagina voorkomen (voornamen worden niet aangevuld, predikaten worden weggelaten). Vermeld ook hun rol.
4 - Gegevens over de druk, (2e dr., herziene dr. etc.) overnemen
5 - Uitgevers, plaats van uitgave: overnemen van titelpagina, evt. van Franse titel of colofon
6 - Jaar van uitgave: indien bekend (titelpagina, Franse titel, colofon) vermelden. Indien niet bekend een schatting geven, voorafgaand door [ca.], of jaar van copyright vermelden.
7 - De naam van de serie waarvan de publicatie deel uitmaakt, inclusief het nummer van de reeks
8 - ISBN nummer
Verder zijn de volgende fysieke kenmerken belangrijk:
- aantal illustraties, kleur of zwart/wit
- aantal pagina's: vermeld ook de romeins genummerde pagina's; zijn de pagina's niet genummerd dan zelf tellen of vermelden: [ongepag.]
- afmetingen: hoogte x lengte in centimeters, indien gewenst afronden naar boven tot halve of hele cm.
- bindwijze: gebonden, ingenaaid, gebrocheerd, paperback etc.
- omslag: materiaalsoort van het omslag (papier, karton, linnen, perkament etc.)
- stofomslag indien aanwezig
- papiersoort als het een speciale soort is (bv. handgeschept, Japans etc.)
- bijlagen vermelden indien aanwezig
Neem tenslotte fouten die op titelpagina's voorkomen ook zo over, maar vermeld er wel bij (sic) dat het een fout is.

Zoals gezegd bepaalt het doel hoe een titelbeschrijving er uit ziet, maar belangrijk is in elk geval om zoveel mogelijk volgens een standaard te werken. Vermeld de gegevens altijd in de zelfde volgorde en op dezelfde manier. Dat maakt het terugzoeken en vergelijken van titels alleen maar gemakkelijker.
Wordt de titelbeschrijving opgenomen in een databestand, dan krijgen we een heel ander verhaal, waar ik nu niet op kan ingaan.
Het lijkt mij overigens raadzaam om te kijken hoe 'officiële' bibliografieën te werk gaan . **JC**

Nieuwe uitgaven

In de reeks *Everyman's Poetry* geeft uitgever Dent de *Rubaiyat of Omar Khayyam* samen uit met *Bird Parliament* van Attar, beide in de vertaling van Edward FitzGerald. In een inleiding wil A.D.P. Briggs (Universiteit van Birmingham) meer recht doen aan FitzGeralds kwaliteiten als dichter, dan als vertaler van andermans werk. Briggs beroept zich daarbij nu juist weer op die vertaling, die echter alle andere Rubaiyat-vertalingen verre overtreft. Briggs selecteerde 105 kwatrijnen uit de verschillende versies om zijn stelling te illustreren.

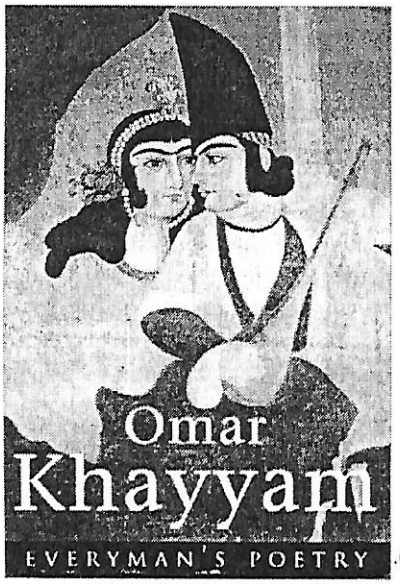

The Rubaiyat of Omar Khayyam. - Bird Parliament ; translated by Edward FitzGerald ; selected and edited by A.D.P. Briggs. - London : Dent, 1998. - (Everyman's Poetry ; 50). - ISBN 0 460 87954 5 (Prijs $ 3.50)

Hoewel niet echt recent is onderstaande uitgave interessant, ook al vanwege de inleiding. Die is van A.S. Byatt, auteur van onder meer 'Obsession' en 'Babel Tower'. Byatt plaatst de Rubáiyát, dat wil zeggen FitzGeralds vertaling in een Engelse literaire traditie, van Shakespeare tot Browning, maar vooral ook die van FitzGeralds tijdgenoten. Bovendien zoekt ze een verklaring voor de niet aflatende populariteit van de Rubáiyát.

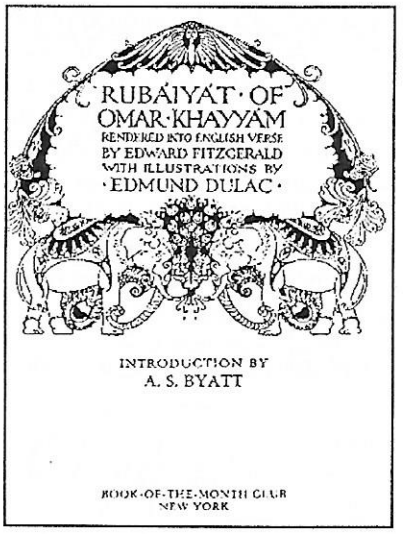
RUBÁIYÁT · OF
OMAR · KHAYYÁM
RENDERED INTO ENGLISH VERSE
BY EDWARD FITZGERALD
WITH ILLUSTRATIONS BY
· EDMUND DULAC ·

INTRODUCTION BY
A. S. BYATT

BOOK-OF-THE-MONTH CLUB
NEW YORK

Rubáiyát of Omar Khayyám ; rendered into English verse / by Edward FitzGerald ; with illustrations by Edmund Dulac ; introduction by A.S. Byatt. - New York : Book-of- the-Month Club, 1996.

Een recente Franse vertaling is van Geraint Jennings. Liever gezegd is het een versie in het Jèrriais, het Jersey-dialect. Ik citeer het eerste kwatrijn:

Ô, rêvill'-ous! Lév'-ous à sinne dé jeu!
La Niet est horte, à l'Êst né v'là la lueu:
Toutes les Êtailes s'envolent, lé Jour sé fait,
La Natuthe rit: Lé Solé lit à ch't heu!

Voor zover mij bekend is deze vertaling alleen op Internet te vinden:
http://www.societe-jersiaise.org/geraint/jerriais/robaiyat.html

Periferie

In de rubriek 'Periferie' komen zaken aan bod die minder rechtstreeks met de Rubáiyát of met Omar Khayyám te maken hebben. Liever gezegd, al die andere plaatsen en bronnen waar Rubáiyát te vinden zijn dan het 'normale' boek of drukwerk. Uiteraard gaat het hier niet altijd om recente of nieuwe bronnen, maar als ze er zijn begin ik ermee.

Muziek
Ik signaleer enkele composities die onlangs opnieuw werden uitgegeven.
De eerste is een cd-rom met composities van Daniël Ruyneman. Onder de titel '**De Ploeg - Daniël Ruyneman en zijn tijd**' wordt een overzicht gegeven van het werk van Ruyneman (1886-1963) en tijdgenoten. Een tweetal werken zijn verklankingen van teksten uit de Rubáiyát: 'Drei Persische Lieder' en 'Vier Liederen op teksten van J.H. Leopold'. Het eerste stuk betreft twee kwatrijnen in de vertaling van F. Rosen en een diwan van Hafiz. Van de vier liederen van Leopold is het vierde het bekende kwatrijn 'Wijn en een vroolijk wezen' uit 'Uit Omar Khayam'. Fragmenten van deze cd werden uitgezonden op 11 juli j.l., in het programma 'Nederlandse muziek' (Concertzender, 23.00 uur). De cd is een uitgave van DO records, nr. 002.

De tweede cd is '**Rubaiyat - Cantata for bariton and Chamber Ensemble**' (1969) van Sofiya Gubaidulina (1931). De teksten zijn van Khakani, Hafiz en Omar Khayyám, in de Russisch vertaling van D. Derzhavin. Ook dit werk is uitgezonden en wel op 30 juli 1997(Het Zomeravondconcert), in een uitvoering door het Schönberg Ensemble o.l.v. Reinbert de Leeuw. Deze cd is uitgegeven op het label Melodia, nr. 74321499572.
Surfend over het Internet kwam ik terecht op de Lex van Delden homepage, een project van de Lex van Delden stichting. Op deze site zijn een aantal recensies te lezen die Van Delden schreef. Uit een ervan het volgende citaat: *"Veel boeiender bleken de "Spreuken der wijsheid" (uit 1939) op teksten van Omar Khayyam, die de sopraan Vera Doniska prachtig van stem, met Piet Ketting als uitstekenden begeleider, voordroeg. Hier bereikte Eisenmann in een bondige taal, die de spanning voortdurend volhoudt, een veelal zeer poëtische stemming."*
Internet:
www.classical.demon..nl/lexvandelden/dutch/archief/1947_04.html

Theater
Iets minder recent is '**Song**' een theatervoorstelling van The Rotterdam Dance Company, in de choreografie van Ton Simons. Dit stuk, op muziek van Mozart en op teksten van Omar Khayyám ging op 10 december 1996 in première en is op een aantal plaatsen in Nederland uitgevoerd. Meer gegevens heb ik nog niet kunnen achterhalen.

Kranten - tijdschriften
In **Trouw** van 12 mei hield de schrijver Nicolas Matsier een betoog over het creatieve vermogen, dat volgens de bijbel in de meest strikte zin niet aan de mens is voorbehouden maar aan God. Hij wijst daarbij op de overeenkomsten tussen de oudtestamentische profeet Jesaja en Omar Khayyám. Eén regel uit de Rubáiyát heeft Matsier in zijn hoofd zitten: 'Misschien dat 's Makers handen om mij beefden', maar hij weet niet wie de Nederlandse vertaler is. Ik weet het ook niet, ook niet na lang zoeken. Misschien is het een verdichtsel geworden van een andere slotregel.

De vertaling van de Rubáiyát door Wout Blok werd besproken in het decembernummer (1997) van '**Filter, tijdschrift voor vertalen en vertaalwetenschap**'. Harm-Jan van Dam, die de recensie schreef, noemt deze vertaling vanuit wetenschappelijk

oogpunt de beste van alle Nederlandse vertalingen.
In het oktober nummer van **'Gardoon'** (1997, nr. 56) een 'Exilausgabe', zijn tien 'Vierzeiler' opgenomen in de Duitse vertaling van Hossein Mansouri, een Perzisch dichter die al jaren in Duitsland leeft. Hans de Bruijn meldt dat van deze vertaling een bundel zal verschijnen. Gardoon wordt uitgegeven door de schrijver-journalist Ma'roufi, die in 1996 op spectaculaire wijze uit Iran is gevlucht na een veroordeling tot stokslagen.

Albanië, 1997

Filatelie
Ter gelegenheid van zijn 850e (sic) geboortejaar gaf Albanië twee postzegels uit, met portretten van Omar Khayyám (zie hierboven). In 1967 had Dubai al een serie zegels uitgegeven met kwatrijnen in het Arabisch, Duits, Engels en Frans.

Grafiek
Erg fraai is een set van zes zogenaamde correspondence cards uitgegeven, uitgegeven door *Museums & Galleries Collection* . Op de achterzijde zijn de eerste drie kwatrijnen uit FitzGeralds eerste vertaling opgenomen. Voor- en achterzijde zijn versierd met een facsimile van de Rubáiyát in een calligrafie van William Morris en illustraties van Edward Burne-Jones.
Overigens heb ik onlangs een complete facsimile uitgave van deze William Morris-editie bemachtigd. Zoals wellicht bekend, heeft Morris met de gedachte gespeeld om een 'Rubáiyát' uit te geven, maar verder dan een gecalligrafeerde versie, die in 1872 gereed kwam, is het niet gekomen. Het handschrift en de ornamentiek in dit werk zijn van Morris, de figuren zijn door Morris en Burne-Jones ontworpen en geschilderd door Charles Fairfax Murray. Dat blijkt althans uit een bijschrift dat in de facsimile-editie is bijgesloten. Het is gedateerd september 1908, door G. B.-J., hoogstwaarschijnlijk Georgina Burne-Jones aan wie het werk door Morris werd geschonken. De initiale 'G' aan de kop van het manuscript is eveneens Georgina. De bijgevoegde 'note' is een kort verslag van een poging om te achterhalen welke figuren van Morris en welke van Burne-Jones zijn.
Over Morris en de Pre-Raphaëlieten, en hun onderlinge verhoudingen is veel geschreven. Belangrijk is natuurlijk de rol die zij gespeeld hebben in de ontdekking van Omar en de daarop volgende populariteit van de Rubáiyát.
In 1968 verscheen een bloemlezing uit het werk van Rossetti en tijdgenoten, 'The Pre-Raphaelites and their circle' met als ondertitel: 'with The Rubáiyát of Omar Khayyám'.[3] De tweede editie verscheen enkele jaren later zonder de Rubáiyát. Het Morris-handschrift bevindt zich nu in de British Library, de facsimile-editie is in 1981 uitgegeven door Phaidon Press Ltd., Oxford, ISBN 0714822485, in een oplage van 850 stuks.

[3] The Pre-Raphaelites and their circle ; with The Rubáiyát of Omar Khayyám ; editied with an introduction and notes by Cecil B. Lang. - Boston : Houghton Mifflin, 1968.

Opruiming

Johan van Schagen ruimt Omariana en werken over de Perzische literatuur op. Vertalingen in het Engels, Duits, Frans en algemene werken: woordenboeken Perzisch-Frans en Perzisch-Duits en grammaires; en verscheidene boeken met en over miniaturen en architectuur.
Adres: Lutherhof 96, 1216 KV Hilversum, tel.: (035) 624 34 16

Internet

Het Internet-adres van de nieuwe Omar Khayyám-site van het Genootschap is:
http://www.casema.net/~jcoumans

Colofon

'Omariana' is het informatiebulletin van het Nederland Omar Khayyám Genootschap. Het bulletin verschijnt onregelmatig. Korte bijdragen, nieuws, mededelingen enz. graag sturen naar het redactieadres:
Jos Coumans, Markstraat 53, 3582 KK Utrecht, tel.: (030) 258 17 90

Nederlands Omar Khayyám Genootschap
Voorzitter: J.C.M. Biegstraaten, Moerschansstraat 29, 4561 ZR Hulst
Secretaris: G.J. Bremer, Lutsborgsweg 9c, 9752 VS Haren.